

Pagaritööstuse 2018. aasta I kvartali ülevaade

Marje Mäger

kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond / peaspetsialist

20.06.2018

Lühikokkuvõte

- Pagaritööstus suurendas müüki nii kodu- kui ka välisurul. Toodeti peaaegu 35 mln euro väärtuses toodangut, millest neljandik eksporditi. Üle poole eksporditavast toodangust viidi Soome. Olulised sihtriigid olid veel Rootsi ja Läti.
- Ettevõtete investeerimisaktiivsus kasvas kiiresti. Välisnõudluse taastumine annab ettevõtetele kindlustunnet investeringute tegemiseks. Materiaalsesse põhivarasse investeeriti 2018. aasta kolme esimese kuuga 7,2 mln eurot ehk üle kolme korra rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.
- Pagaritööstuses loodud lisandväärtus suurenes. Esialgsetel andmetel loodi pagaritööstuses 2018. aasta esimese kvartaliga 11,0 mln eurot puhast lisandväärtust¹, mida oli aastases võrdluses 9,5% enam. Tõus oli oluliselt kiirem kui toiduainetööstuses tervikuna.
- Töötajate efektiivsus kasvas. Ettevõtetes loodi 3,8 tuhat eurot lisandväärtust töötaja kohta, mida oli 14,1% rohkem kui eelneval aastal samal ajal.
- Tunnustati parimaid toiduainete tootjaid. Aprillis toimunud 2018. aasta Eesti parima toiduaine konkursil tunnustati pagaritoodete kategoorias Hõbemärgi vääriliseks Eesti Pagar AS Peedi-porgandi-pastinaagi-pihlaka Pehmik. Tunnustatud toode on tänu suurele köögiviljasisaldusele tervislik ja maitsev. Eesti Parim Kondiitritoode 2018 tiitliga tunnustati Mattias Cafe OÜ poolt valmistatud Gustavi Lavendli Crème- Brulée tort.

¹ Puhast lisandväärtus = kogukasum (-kahjum)+ tööjõukulud

Sissejuhatus

Ülevaates on käsitletud toiduainetööstuse ettevõtteid, mis kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK² 2008) järgi gruppi C107³.

Ülevaates käsitletakse pagaritööstuse ettevõtetenä järgmisi ettevõtteid:

- Leivatootmine;
 - Leiva- ja saiatootmine; säilitusaineteta pagaritoodete tootmine
 - Valikpagaritoodete (koogid, pirukad, tordid jms) tootmine
 - Kuiviku- ja küpsisetootmine
- Kuivikute, küpsiste, piparkookide jms pagaritoodete tootmine
 - Röstitud leiva- ja saiatoodete tootmine
 - Säilitusainetega pagaritoodete tootmine
 - Magusate ja soolaste suupistete tootmine (kreekerid, soolapulgad, vahvlid jms)

Vaadeldud on ettevõtete positsiooni majanduses, investeeringuid ning põgusalt on puudutatud ka väliskaubandust. Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika andmeid. Ülevaates käsitletud majandusnäitajad on kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised, seega ei kajasta see kõigi ettevõtete olukorda võrdselt, vaid näitab valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtete näitajad võivad ülevaates toodud keskmisest erineda. Ülevaates kasutatud SA andmed on 30.05.2018 seisuga.

Positsioon majanduses

Pagaritööstuses tegutseb keskmiselt 150-160 ettevõtet (juriidilist isikut), mis näitab, et võistlus leivaturul on väga tihe. Konkurentsipüsimeks ning jätkusuutlikuks majandamiseks peavad ettevõtted kasutama suurtootmisele omast mastaabiefekti või siis keskenduma nišitootmisele. Eestis arenevad jõudsalt mõlemad tootmissuunad. Vaatamata suurele ettevõtete arvule annavad 4-5 suuremat ettevõtet peaaegu kolmveerandi pagaritööstuse müügitulust.

Üha rohkem tekkib suurtööstuste kõrvale väikeseid pagaritöökodasid, kes keskenduvad nišitootmisele. Alla 10 töötajaga mikroettevõtted moodustavad peaaegu 70% kogu ettevõtete arvust ning nende arv on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Käsitööleiba küpsetavate ettevõtete piiratud tootmismahd ei ohusta suurtootjaid, kuid rikastab omapäraste maitsetega meie toidulauda.

Viimaste aastate tarbijatrende juhtivaks märksõnaks on tervislikkus, millest ettevõtted lähtuvad ka tootearenduses. Kauplustes on suurenenud täistera pagaritoodete sortiment, mida peetakse rohkem tervislikuks toiduks. Pagaritoodete sortimendi mitmekesistamiseks kasutatakse põnevaid lisandeid – chia, kanepi, seesami jm seemneid, juurvilju, kodujuustu, pihlakamarju.

Hea meel on tõdeda, et pagaritööstuste suurt tööd tootevaliku mitmekesistamisel on ka tunnustatud. Aprillis toimunud 2018. aasta Eesti parima toiduaine konkursil tunnustati pagaritoodete kategoorias Hõbemärgi vääriliseks Eesti Pagar AS Peedi-porgandi-pastinaagi-

² Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

³ Makarone Eestis ei toodeta

pihlaka Pehmik. Tunnustatud toode on tänu suurele köögiviljasisaldusele tervislik ja maitsev. Eesti Parim Kondiitritoode 2018 tiitliga tunnustati Mattias Cafe OÜ poolt valmistatud Gustavi Lavendli Crème- Brulée tort.

Suurenenud nõudluse tulemusel pagaritööstuste tootmismahud kasvasid. SA lühiajastatistika andmetel toodeti 2018. aasta kolme kuuga pagaritööstuste poolt ~35 mln euro eest toodangut. Koguliselt toodeti 19,4 tuhat tonni pagaritooteid ning 1,9 tuhat tonni valikpagaritooteid.

Majandusnäitajad

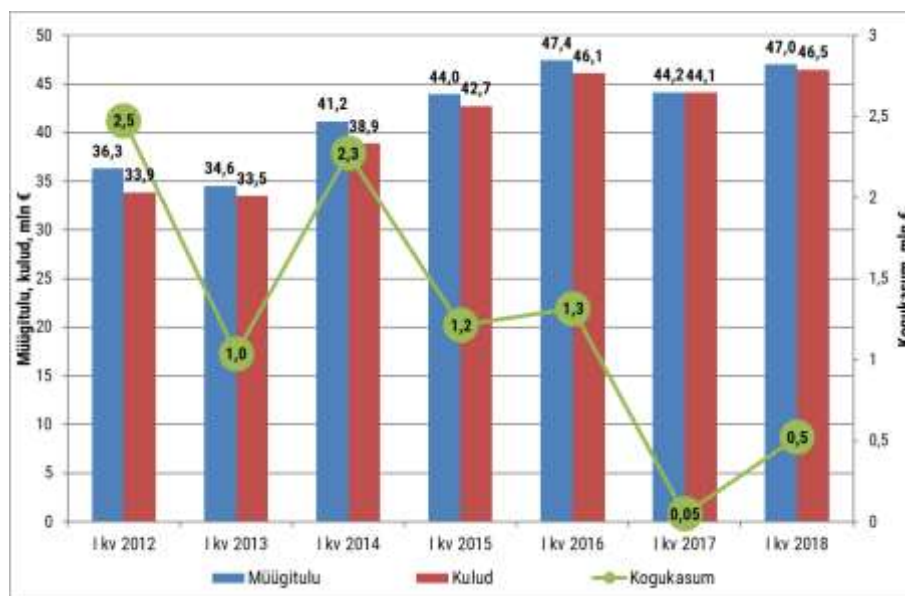
Pagaritööstustele on aasta algus olnud majanduslikult edukas – kasvas müügitulu ning loodud lisandväärtus, ettevõtete efektiivsus suurenes oluliselt.

Tugeva sise- ja välisnõudluse tulemusel pagaritööstuse **müügitulu** suurenes. Pagaritööstuste müügitulu 2018. aasta esimeses kvartalis oli 47,0 mln eurot ehk 6,5% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Madal töötuse tase ja jätkuvalt kiire sissetulekute kasv hoiab tarbijate kindlustunnet kõrgel. See oli ka üheks teguriks, et vaatamata toidukaupade kiirele hinnakasvule pagaritoodete müük koduturul suurenes peaaegu 10%. Ekspordi kasvu soodustas oluliste kaubanduspartnerite majandusolukorra stabiliseerumine. Näiteks Soome suunal suurenes pagaritoodete eksport veerandi võrra – 25,8%. Samuti suurenes oluliselt pagaritoodete väljavedu teistesse olulistesse sihtriikidesse – Lätti ja Leetu. Pagaritööstuses toodeti 2018. aasta kolme esimese kuuga 10,4% toiduaine- ning 1,6% töötleva tööstuse müügitulust.

Pagaritööstuse kulud aastases võrdluses kasvasid. Tööstuste 2018. aasta esimese kvartali **kulud** olid 46,5 mln eurot ehk 5,4% suuremad kui eelmisel aastal samal perioodil. Kulude kasvu soodustas sisendite hinnatõus, mida peegeldab ka toiduainete tootjahinna kasv. Tööjõukulud, mis moodustavad peaaegu neljandiku kuludest, suurenesid aastases võrdluses 4,8%. Kuigi tööjõukulude kasv on aeglustunud, püsib nii pagaritööstuses kui ka Eesti ettevõtetes üldiselt, tööjõupuudusest tingitud palgasurve. Pagaritööstuse kulud moodustasid 10,8% toiduaine- ning 1,6% töötleva tööstuse kuludest.

Müügitulu kasvas kiiremini kui kulud ja selle tulemusel sektori kasum kasvas. Pagaritööstuse 2018. aasta esimese kvartali **kogukasum** oli 521,5 tuhat eurot. 2018. aasta esimese kvartaliga teenis pagaritööstus 2,9% toiduaine- ning 0,5% töötleva tööstuse kogukasumist. Müügitulu kasvu kiirenemine samaaegselt palgakasvu aeglustumisega suurendas kasumlikkust⁴.

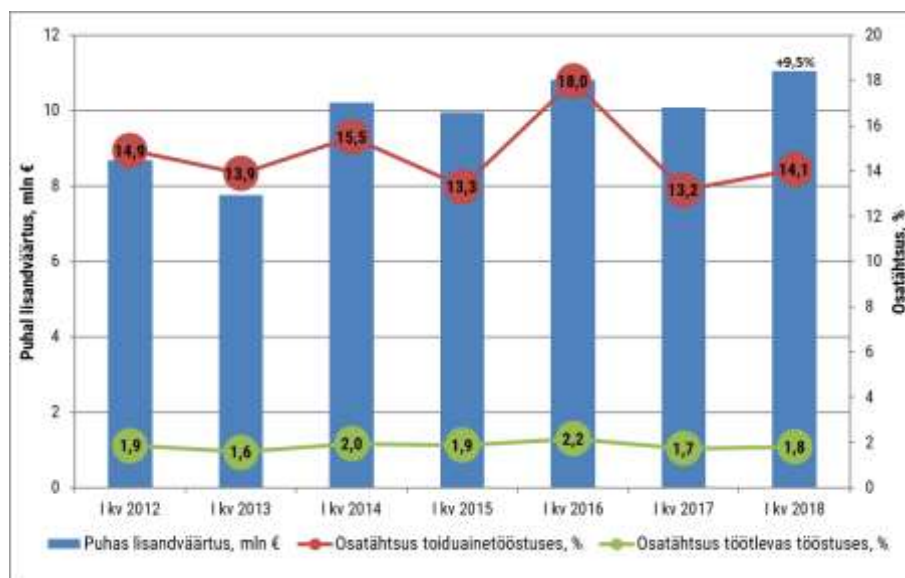
⁴ Kogukasumi osatähtsus müügitulus e kogurentaablus

Joonis 1. Pagaritööstuse müügitulu, kulud, kogukasum (mln €)

Allikas: Statistikaamet

Edukas müük ja kulude kokkuhoid peegeldus lisandväärtuse kiires kasvus. Esiolgu andmetel loodi pagaritööstuses 2018. aasta esimese kvartaliga 11,0 mln eurot **puhast lisandväärtust**⁵, mida oli aastases võrdluses 9,5% enam. Pagaritööstus annab 14,1% toiduaine- ning 1,8% töötleva tööstuse lisandväärtusest. Pagaritööstuses loodud lisandväärtus kasvas oluliselt kiiremini kui töötlevas ja toiduainetööstuses tervikuna.

Joonis 2. Pagaritööstuses loodud puhas lisandväärtus (mln €), osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

Allikas: Statistikaamet

⁵ Puhas lisandväärtus = kogukasum (-kahjum)+ tööjõukulud

Pagaritööstus on üks tööjõumahukam tegevusala toiduainetööstuses, kus üheks automatiseerimist pidurdavaks teguriks on turu väiksus ja tihe sektorisisene konkurents. Pagaritööstuses tegutseb keskmiselt 20,3% toiduainetööstuses ning 2,7% töötlevas tööstuses **hõivatud inimestest**. SA andmetel oli 2018. aasta esimeses kvartalis pagaritööstuses tööga hõivatud keskmiselt 2935 inimest. Aastases võrdluses vähenes töötajate arv 5%.

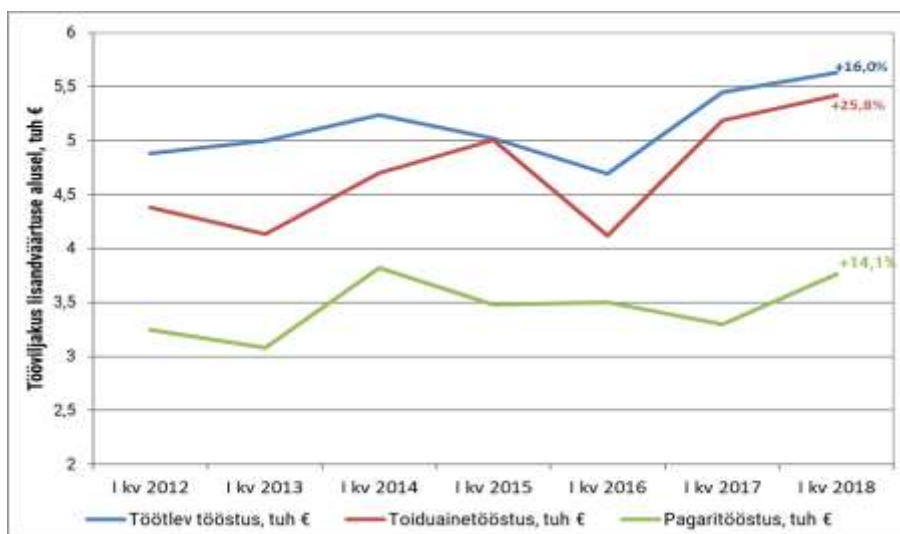
Joonis 3. Tööga hõivatute arv pagaritööstuses, osatähtsus toiduaine- ja töötlevas tööstuses (%)

Allikas: Statistikaamet

Pagaritööstuste efektiivsuse kasv väljendus ka **tööviljakuse**⁶ tõus. Ettevõtetes loodi 3,8 tuhat eurot lisandväärtust töötaja kohta, mida oli 14,1% rohkem kui eelneval aastal samal ajal. Vaatamata tööviljakuse kiirele tõusule jääb see siiski madalamaks nii töötleva kui ka toiduainetööstuse tegevusalade keskmisest. Pagaritööstuses kasutatakse palju inimtööjõudu ja sellest tulenevalt jääb ka tööviljakus madalamaks. Ettevõtete efektiivsuse suurenemine kajastus ka tunnitootlikkuse⁷ tõus. Tunnitootlikkus suurenes aastases võrdluses 12,8%.

⁶ Tööviljakus = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

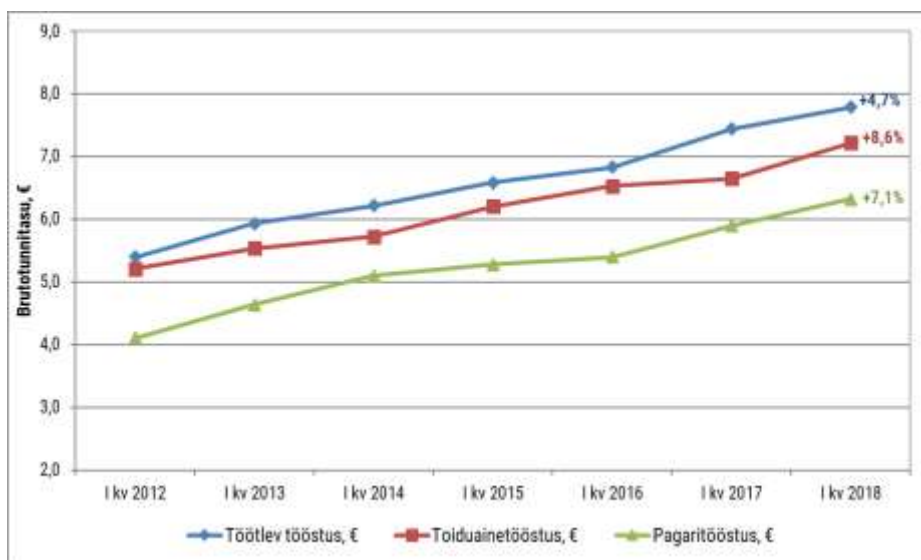
⁷ Tunnitootlikkus = Lisandväärtus / töötatud tundide arvuga

Joonis 4. Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel (tuh €)

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused

Vähese automatiseerimise tulemusel on pagaritööstuses tootmiskulud kõrged, mille tulemusel jäävad palgad suhteliselt madalaks. Pagaritööstuse 2018. aasta esimese kvartali **keskmine brutotunnitasu**⁸ oli 6,3 eurot, mida oli 7,1% rohkem kui aasta tagasi. Vaatamata kiirele tõusule jäi keskmine brutotunnitasu alla nii töötleva kui ka toiduainetööstuse tegevusalade keskmisele vastavalt 19% ja 13%.

Joonis 5. Keskmine brutotunnitasu (€)

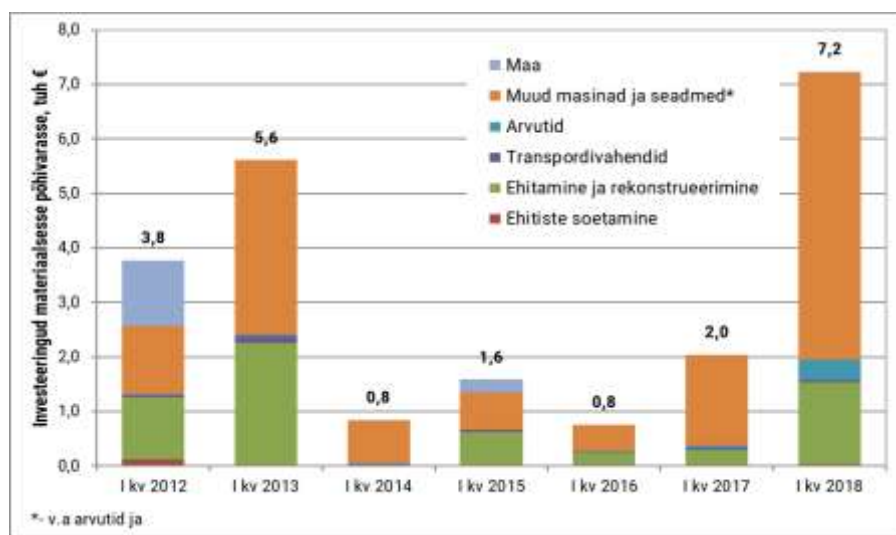
Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused

⁸ Brutotunnitasu = palgakulu / töötatud tunnid

Investeeringud

Ettevõtete investeerimisaktiivsus kasvab jätkuvalt. Tugev konkurents sunnib tootma efektiivsemalt ning klientide järjest kasvavate vajaduste ja kvaliteedinõuetega kaasas käimiseks tuleb ettevõtetal kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid, olla paindlik, kõrge tootlikkusega ning innovaatiline. Sellest tulenevalt on väga oluline jätkuv investeerimine tootmistehnoloogia moderniseerimisse. Koduturu väiksuse tõttu on tööstuste jaoks väga tähtis ekspordi edendamine. Oluliste kaubanduspartnerite stabiilne majandusolukord annab alust arvata, et välisnõudluse kasv jätkub ja see loob kindlustunde investeeringute tegemiseks. Kindlasti on üheks investeeringuotsuseid soodustavaks teguriks ka pankade madalad laenuintressid.

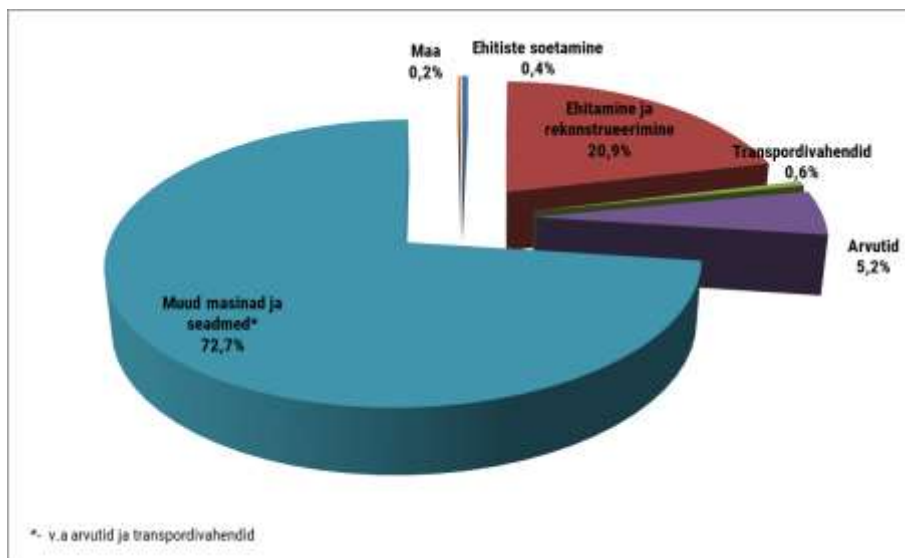
Pagaritööstuse ettevõtted investeerisid materiaalsesse põhivarasse 2018. aasta esimeses kvartalis 7,2 mln eurot ehk peaaegu 3 korda (+5,2 mln €) rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.

Joonis 6. Pagaritööstuste investeeringud materiaalsesse põhivarasse (mln €)

Allikas: Statistikaamet

Kõige rohkem investeeris pagaritööstus muudesse masinatesse ja seadmetesse (va arvutid ja transpordivahendid), kokku 5,3 mln euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 72,7%. Suur osa investeeringutest kulus ka ehitamisele ja renoveerimisele – 1,5 mln eurot ehk 20,9% koguinvesteeringutest. Seega investeerisid ettevõtted nii potentsiaalse efektiivsuse kui ka mahu kasvu. Tootlikkuse parandamiseks on väga oluline suurendada investeeringuid masinatele ja seadmetele. Maasse investeeriti vaadeldaval perioodil kõige vähem – 15 tuhat eurot. Põhivara liigiti suurenesid eelmise aastaga võrreldes kõige enam investeeringud muudesse masinatesse ja seadmetesse (va arvutid ja transpordivahendid) – 3,6 mln euro võrra.

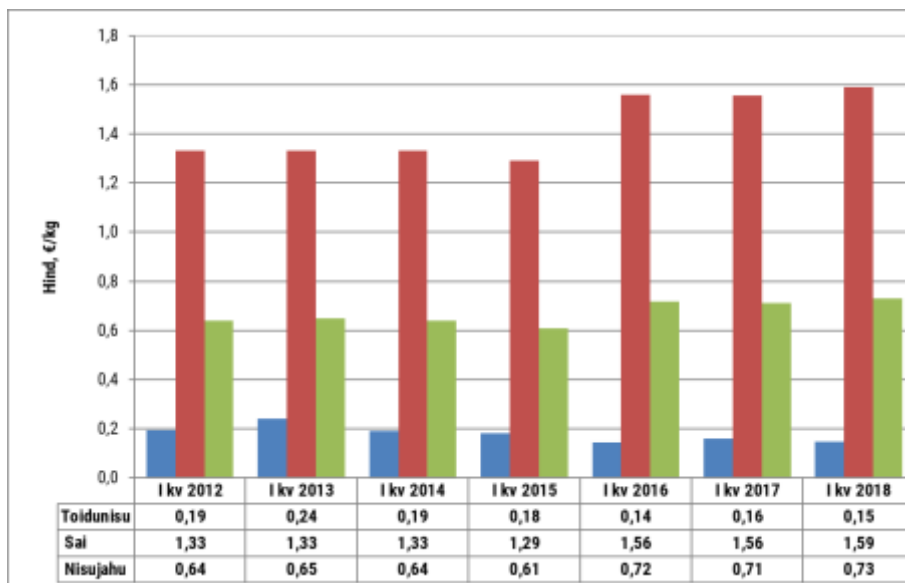
Joonis 7. Investeeringute jaotumine pagaritööstuses 2018. aasta I kvartal (%)

Allikas: Statistikaamet

Hinnad

Teraviljatoodete hinnad kujunevad mitme teguri – tooraine, tööjõu-, energia jm kulude koosmõjul. Tavaliselt kandub tooraine hinnamuutus tootjahindadesse ajalise nihkega. Hinnakujunduses mängib olulist rolli ka nõudlus nii Eestis kui ka välisurgudel. Eestis on konkurents leiva- ja saiaturul väga suur ning see avaldab survet hindadele.

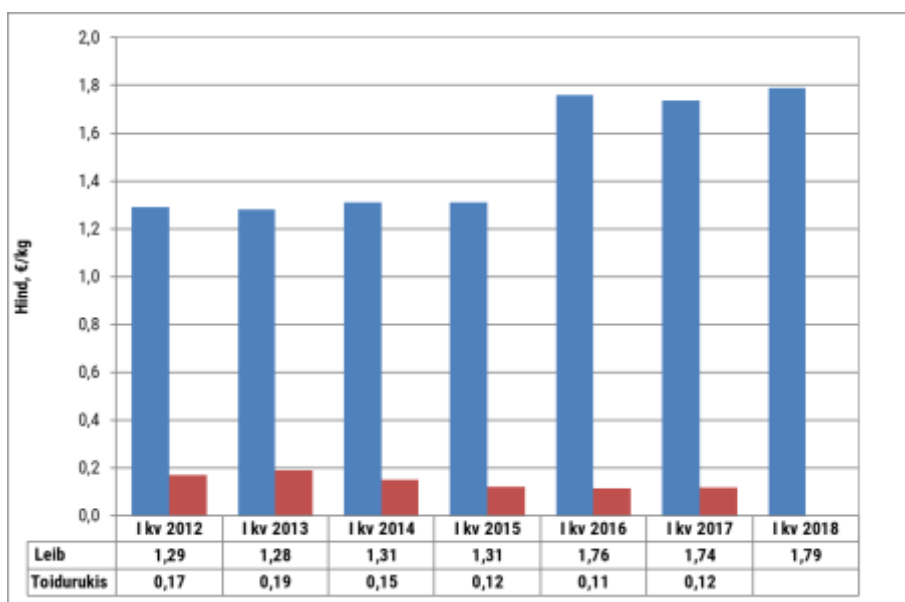
Eesti Konjunkturiinstituudi (EKI) andmetel oli 2018. aasta esimese kvartali keskmine toidunisu hind 0,15 €/kg. Aastases võrdluses oli hind langenud 6,7%. Nisujahu maksis jaekauplustes keskmiselt 0,73 €/kg ning saia keskmine hind oli 1,59 €/kg. Nisujahu oli kallinenud 2,8% ning sai 2,1%.

Joonis 8. Saia, toidunisu, nisujahu hind⁹ (€/kg)

Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut, TNS Emor

Toidurukki 2018. aasta esimese kvartali kokkuostuhinna kohta andmed puuduvad. Leivakilo keskmine hind kauplustes oli 1,79 eurot ehk 3,1% kallim kui eelmisel aastal samal perioodil.

Joonis 9. Leiva ja toidurukki hind (€/kg)

Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut, TNS Emor

⁹ Teraviljatoodete hinnad sisaldavad käibemaksu

Kaubandus

Pagaritööstuste eksport suurenes aastases võrdluses 12%. Nõudluse suurenemisele aitas kaasa oluliste sihtriikide stabiilne majandusolukord. Esialgsetel andmetel eksportis pagaritööstus 2018. aastal peaaegu 9 mln euro eest toodangut. Eksporditavast toodangust üle poole (52,7%) viidi Soome. Olulised sihtriigid olid ka Rootsi ja Läti, kuhu veeti vastavalt 25,4% ja 11,6% eksporditavast toodangust.

Tabel 1. Pagaritööstuse koondandmed

Näitaja	2016	2017	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	31,0	34,8	+12,3
Pagaritööstuse toodangu osatähtsus (%)			
... toiduainetööstuses	8,5	9,5	+1,0 pp
... töötlevas tööstuses	1,3	1,4	+0,1 pp
Majandustegevuse näitajad			
Müügitulu, mln €	44,2	47,0	+6,4
Kulud, mln €	44,1	46,5	+5,4
Kogukasum, mln €	0,048	0,500	+936,2
Puhas lisandväärtus, mln €	10,1	11,0	+9,5
Pagaritööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
... toiduainetööstuses	13,2	14,1	+0,9 pp
... töötlevas tööstuses	1,7	1,8	+0,1 pp
Tööviljakus lisandväärtuse alusel, tuh €	3,3	3,8	+14,1
Tööga hõivatute arv pagaritööstuses	3091	2935	-5,0
Keskmine brutotunnitasu, €	5,9	6,3	+7,1
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	2037,2	7232,1	+255,0
... ehitiste soetamine	3,0	27,0	+795,9
... ehitamine ja rekonstrueerimine	295,4	1509,0	+410,8
... transpordivahendid	41,4	42,7	+3,2
... arvutid	36,7	378,9	+931,9
... muud masinad ja seadmed	1660,7	5259,5	+216,7
... maa	0,0	15,0	+100

pp – protsendipunkti

– kasvanud

– kahanenud

	I kv 2017	I kv 2018	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	31,0	34,8	+12,3
Pagaritööstuse toodangu osatähtsus (%)			
...toiduainetööstuses	8,5	9,5	+1,0pp
..töötlevas tööstuses	1,3	1,4	+0,1pp
Majandustegevuse näitajad			
Müügitulu, mln €	44,2	47,0	+6,4
Kulud, mln €	44,1	46,5	+5,4
Kogukasum, mln €	0,048	0,500	+936,2
Puhas lisandväärtus, mln €	10,1	11,0	+9,5
Pagaritööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
...toiduainetööstuses	13,2	14,1	+0,9pp
.. töötlevas tööstuses	1,7	1,8	+0,1pp
Töövõljalikus lisandväärtuse alusel, tuh €	3,3	3,8	+14,1
Tööga hõivatute arv pagaritööstuses	3091	2935	-5,0
Keskmine brutotunnitasu, €	5,9	6,3	+7,1
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, tuh €	2037,2	7232,1	+255,0
...ehitiste soetamine	3,0	27,0	+795,9
...ehitamine ja rekonstrueerimine	295,4	1509,0	+410,8
...transpordivahendid	41,4	42,7	+3,2
...arvutid	36,7	378,9	+931,9
...muud masinad ja seadmed	1660,7	5259,5	+216,7
...maa	0,0	15,0	+100
pp- protsendipunkti			
		suurenenud	
		vähenenud	